

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПНУ**

**Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Національний університет
«Львівська політехніка»
Інститут права, психології та інноваційної освіти,
кафедра педагогіки та інноваційної освіти**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРІ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

3 листопада 2023 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 3 листопада 2023 р., Мукачево / Ред.кол.: Фенцик О.М. (гол.ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2023. – 306 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол №9 від «23» листопада 2023 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – д. пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фізеші О.Й. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

У збірнику вміщено тези доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Атрощенко Т.О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Бобирева О.С. – доктор філософії з педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет

Добош Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенцик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
<i>Ангеліна Герич, Марія Кузьма-Качур</i> ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО СТАНДАРТУ	10
<i>Іван Кушнір</i> ПЕРЕДВИЩА ФАХОВА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН	12
<i>Марина Ледок</i> ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	17
<i>Жанна Макара</i> РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ	22
<i>Антоніна Микуліна</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	26
<i>Sofiya Chovriy, Nikoletta Popovych,</i> THE PHENOMENON OF “CULTURAL COMPETENCE” IN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC DISCOURSE	30
РОЗДІЛ 2	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ	
<i>Дмитро Грегірчак</i> «АСОЦІАТИВНИЙ КУЩ» ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
<i>Тетяна Гичка, Надія Брижак</i> ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
<i>Анжеліна Пугач</i> МЕДІАОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	40
<i>Мирослава Томинець, Маріанна Горват</i> ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
<i>Михайло Яцура</i> АКМЕОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	50

Жанна Макара
спеціальність 013 Початкова освіта
другий (магістерський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ

Проблему формування комунікативних здібностей педагога поновлено в контексті модернізації змісту освіти в Україні, яка здійснюється відповідно до вимог доктрини національного розвитку освіти України. Доктрина спрямована на розвиток усної та мовної особистості за допомогою стандартів усного та письмового спілкування та вільного використання мовних засобів у різних професійних ситуаціях. Вимоги до мовленнєвого розвитку особистості знайшли відображення і в новій редакції Національного стандарту базової освіти.

З огляду на характер професії, професійна діяльність вчителя відрізняється за кількома характеристиками: це дидактична, пізнавальна, наукова, соціально-комунікативна, методична тощо. Науково-педагогічний фахівець є комплексним і включає такі види: навчальну, пізнавальну, наукову, комунікативну, методичну та ін. Його діяльність завжди супроводжується професійним спілкуванням, яке визначається виходячи з його цілей і забезпечує співпрацю суб'єктів у вирішенні наукових і навчальних завдань. Це особливо важливо як засіб спілкування та діяльності для соціальних спільнот, де комунікативні відносини та експертний дискурс призводять до професійного спілкування та дискурсивної діяльності зі учнями та колегами. Проте ця діяльність є однією з найважливіших характеристик професії взагалі, а особливо науково-педагогічного профілю: у тому числі й соціально детермінованої комунікативної діяльності.

Професійна діяльність викладача має комплексний характер і потребує технічної компетентності відповідно до його професії – професійної компетентності як психологічного засобу її реалізації. Спираючись на визнане в науковому середовищі розуміння та нормативні документи (зокрема, Національний стандарт освіти України), дослідники розглядають компетентність

у трьох основних сферах:

1) те, що людина знає, набуті знання та досвід;

2) ефективність і результативність об'єкта діяльності;

3) здатність особистості, що складається із знань, досвіду, цінностей і установок, яка використовується в навчальному процесі для виконання практичних і теоретичних завдань [2].

Узагальнення результатів дослідження писемних джерел щодо трактування комунікативної компетенції, а також теоретичних та експериментальних досліджень дали змогу вивчити комунікативну компетентність як складне, організоване та суперечливе поєднання знань і комунікативних умінь окреслює цілі та результати комунікативної діяльності, здійснювана об'єктом спілкування. Це психологічний інструмент, який фахівець використовує в процесі діяльності, спілкування та професійної самореалізації.

Водночас для вирішення певних комунікативних завдань: передачі інформації, взаємосприйняття, взаємооцінки, взаємодії, взаємовпливу, організації та контролю діяльності тощо професійне спілкування соціологів, у тому числі викладачів, повинно мати такі складові: по-перше, загальний тезаурус (схожий набір мови, понять, системи семантичних значень); правильне, образне, емоційне та стилістично зумовлене мовлення; відповідна міміка, жести, кінетика; кілька вербальних і невербальних стратегій і тактик, які інтегрують комунікативний аспект спілкування.

По-друге, оцінка і розуміння людини, вміння виявляти емпатію, розвиток «емоційного інтелекту», здатність розуміти душевний стан інших, висока чутливість до співрозмовника, здатність контролювати власні емоції та почуття. і т.д. які об'єднані для ілюстрації спілкування.

По-третє, висока здатність до співпраці, позитивне ставлення до інших, акцент на стимулювання спілкування, симетрична участь обох партнерів у спілкуванні, прагнення до взаєморозуміння в поєднанні з інтерактивним аспектом спілкування.

У зв'язку з цим модель комунікативної компетентності, поєднує три

основні групи умінь: комунікативне мовлення, соціальну перцепцію та інтерактивність. Виявлені навички та компетенції мають кілька характеристик: вони незалежні (кожна є унікальним доповненням до професійних навичок), взаємозалежні (кожна якимось чином пов'язана з іншими), ієрархічно організовані (кожна існує завдяки існуванню першої).

За допомогою цих умінь суб'єкт комунікативної діяльності виконує три основні завдання спілкування в навчальному процесі: комунікативне, перцептивне та інтерактивне. Комунікативна компетентність також представляє три основні характеристики, що визначають якість спілкування вчителя загальноосвітньої школи: дидактична готовність, творча спрямованість і педагогічна гнучкість. Крім того, комунікативні навички є чинником, який сприяє професійному життю суб'єкта діяльності, а отже, їх максимальному розвитку в професії.

Зараз, за словами Філіпа Хайтовича, одного з провідних нейробіологів світу, людський мозок збагачений (або позбавлений – коли «запускається» спілкування) великою кількістю інформації, яка «гостра» для сприйняття та обробки. У викладачів інтенсивного професійного спілкування - в умовах збереження великої ефективності у вирішенні навчальних завдань - адаптаційно-творчих здібностей і можливостей підвищення самореалізації, особливістю яких є активність і творчість [1].

Як показує дослідження, компетентність має також особистісне ставлення, усвідомлення фахівця не лише щодо змісту діяльності, а й щодо соціально-практичного моменту застосування методів. Крім того, розвиток комунікаційної компетентності визначається особливостями характеру фахівця, емоційними характеристиками, здібностями та іншими якостями особистості, які дослідники називають характеристиками спілкування.

У навчальному спілкуванні, що стосується особистого авторитету, важливими є два взаємопов'язані чинники: здатність користуватися та підтримувати авторитет і впевненість у собі, яка пов'язана з відповідністю. Зовнішній вигляд оратора та вміння створювати комунікативні навички.

Шанобливий контакт і емоційна стриманість пов'язані з навичками особистісного розвитку. Фахівець із навичками особистісного розвитку у професійній діяльності орієнтується насамперед на особистісну самореалізацію. Водночас він акцентує увагу на стосунках із колегами: педагоги супроводжують свої соціальні якості у професійному спілкуванні з об'єктами своєї праці – яких вони навчають [3, С.23].

Компетентність також характеризується трьома базовими принципами – професійним (інтелектуально-творчого характеру), етичним і рефлексивним взаємовпливом, які репрезентують досягнутий стан особистісно-професійної зрілості. А справжній потенціал сучасної науки і педагогіки – це діалогічне спілкування з іншими залежно від освіти, знань і самого себе [4, С. 35].

Навчальна комунікація нині визначає роль комунікативної компетентності як особливого інструменту дії в науково-освітній сфері. Це забезпечить здатність педагога спілкуватися з самим собою, професійний розвиток. Досягнення вершини професійної діяльності вимагає глибокої внутрішньої роботи, повного розуміння особистісних і професійних якостей у діяльності та спілкуванні, і насамперед постійного розвитку комунікативних навичок як загальної (нормативної) риси кожної спеціальності. Тому неможливо показати професійну компетенцію вчителя загальноосвітньої школи без самосвідомості у формі розвитку комунікативних навичок – комунікативної компетентності.

Зниження комунікативних навичок у сфері трудового спілкування та окремих його аспектів спостерігається серед викладачів ЗВО, оскільки вони дорослі – старше 40 років. Можливо, це надмірне «збіг» особистості з професією – до спілкування і професійної трансформації, що ускладнює навчальну поведінку, байдужість до оточуючих, компетентність, відсутність критичного підходу до самої людини, а головне – зниження психічної підготовки (або його прощення) для нової кар'єри, включаючи комунікативні досягнення.

Виходячи з результатів дослідження, ми вважаємо, що комунікаційна компетентність – оригінальна і нормативна якість кожного досвіду – є вирішальним чинником професійної самосвідомості. Професійне спілкування

вчителя, який дбає про взаємозв'язок і взаємодію основних ланок комунікаційної компетентності, вимагає їх використання в діяльності, спрямованій на досягнення соціальних результатів. Співвідношення комунікативної компетентності вчителів загальноосвітньої школи та вимірювання професійної самосвідомості показують, що розвиток професійної самосвідомості (у всіх видах професійної діяльності) потребує постійної координації.

Список використаних джерел

1. Бойко І.В. Комунікативна компетентність як структурна складова професійної підготовки магістрів освітніх, педагогічних наук. *Proceedings of the 2-nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Research in XXI Century»*. Ottawa, Canada: Methuen Publishing House. 2020.
2. Галецький С.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Житомирський державний університет імені Івана Франка*. 2020. С. 23-25
3. Гичка І.А. До проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *The 11th International scientific and practical conference “Problems of the development of science and the view of society” (March 21–24, 2023) Graz, Austria. International Science Group*. 2023. 435 с.
4. Гончарук В.А. Професійна комунікативна компетентність у системі фахової підготовки майбутніх філологів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2021. 1 (92). С. 35-37.

Антоніна Микуліна,
старший викладач кафедри дошкільної та спеціальної освіти
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

На сучасному етапі розвитку суспільства творчий підхід до виконання професійної діяльності є показником інтенсивного розвитку педагогічної праці. Здатність педагога впроваджувати творчість у власну діяльність – один із найголовніших критеріїв професійної готовності педагога.

Необхідність формування та розвитку у педагога творчої особистості визначається впровадженням інноваційних підходів у освітній процес, сучасними тенденціями в розвитку дошкільної та початкової освіти,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>